

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Képzési szint	Mester (MA) magister	Tagozat	Nappali Денна	Tanév/félév	2023-2024 I
Ступінь вищої освіти	Mester (MA) magister	Форма навчання	Nappali Денна	Навчальний рік/семестр	2023-2024 I

Tantárgyleírás

Силабус

A tantárgy címe	Ukrán-magyar nyelvi és néprajzi kapcsolatok
Назва навчальної дисципліни	Українсько–угорські міжмовні та етнографічні контакти
Tanszék	Filológia Tanszék, Magyar Tanszéki Csoport
Кафедра	Кафедра Філології, Угорська філологія
Képzési program	035 «Filológia» (035.07 Magyar nyelv és irodalom)
Освітня програма	035 «Філологія» (035.07 Угорська мова та література)
A tantárgy típusa, kreditértéke, óraszám (előadás/szeminárium/önálló munka)	Típus (kötelező vagy választható): kötelező Kreditérték: 5 Előadás: 30 Szeminárium/gyakorlat: 16 Laboratóriumi munka: 0 Önálló munka: 104
Тип дисципліни, кількість кредитів та годин (лекції/семінарські, лабораторні заняття/самостійна робота)	Тип дисципліни (обов'язкова чи вибіркова): обов'язкова Кредитів ECTS: 5 Лекції: 30 Семінарські/практичні заняття: 16 Лабораторні заняття: 0 Самостійна робота: 104
Tárgyfelelős oktató(k) (név, tudományos fokozat, tudományos cím, e-mail cím)	Gazdag Vilmos, PhD, docens / Газдаг Вільмош Вільмошович, доктор філософії, доцент gazdag.vilmos@kmf.org.ua
Викладач(і) відповідальний(і) за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання, адреса електронної пошти викладача/ів)	Kész Margit, PhD / Кейс Маргарита Юрїївна, к.ф.н kész.margit@kmf.org.ua
A tantárgy előkövetelményei	Bevezetés a nyelvtudományba / Вступ до мовознавство.
Пререквізити навчальної дисципліни	Szociolingvisztika / Соціолінгвістика

A tantárgy általános ismertetése, célja, várható eredményei, főbb témakörei

Анотація дисципліни, мета та очікувані програмні результати навчальної дисципліни, основна тематика дисципліни

Célja: hallgatók megértsék a nyelvi és néprajzi kapcsolatok problémáinak elméleti alapjait, a magyar-ukrán ősi kapcsolatok történelmi alapjait; képesek legyenek meghatározni az ukrán-magyar kapcsolatok időrendjét; megismerjék a két nép közötti nyelvi és néprajzi kapcsolatok problémáit.

Meta: зрозуміти теоретичні засади проблематики мовно-етнографічних взаємин, історичну основу давніх угорсько-українських взаємин; вміти визначати хронологію українсько-угорських взаємин; ознайомитися з проблематикою мовно-етнографічних взаємин між двома народами.

Tárgya: az ukrán és a magyar nép több évszázados kapcsolatának nyelvi és néprajzi szempontú tanulmányozása, a Kárpátalján élő magyarok és ukránok együttéléséből fakadó nyelvi, kulturális és néprajzi sajátosságok feltárása.

Предмет: лінгвістичне та етнографічне дослідження багатовікових взаємовідносин українського та угорського народів, вивчення мовних, культурних та етнографічних особливостей угорського та українського співіснування на Закарпатті.

Feladatai: Bemutatni a népek közötti nyelvi és néprajzi kapcsolatok kutatástörténetét, illetve végbemenő nyelvi és társadalmi folyamatokat, az ezek következtében létrejövő nyelvi és kulturális sajátosságokat. Megismertetni a hallgatókat a kontaktológiai és néprajzi kutatások módszereivel, lehetőségeivel, valamint az esetlegesen felmerülő problémás kérdések tisztázásának lehetőségeivel.

Завдання: ознайомити з історією дослідження мовних та етнографічних міжетнічних взаємин, мовними та соціальними процесами, що відбувалися при цьому, а також мовними та культурними особливостями, що виникли в результаті. Ознайомити студентів з методами та можливостями контактних та етнографічних досліджень, а також зі способами з'ясування проблемних питань, які можуть виникнути.

Kialakítandó kompetenciák/Компетенції:

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК-1 - Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-2 - Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-3 - Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-4 - Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК-5 - Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6 - Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК-7 - Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК-8 - Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-9 - Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК-10 - Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК-11 - Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК-12 - Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

ФК-1 - Здатність вільно орієнтуватися в різних проблемах угорського мовознавства, у лінгвістичних напрямках і школах.

ФК-4 - Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

ФК-5 - Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній сфері філологічних досліджень.

ФК-7 - Володіння експресивними, емоційними, логічними засобами мови та здатність спрямовувати їх для досягнення запланованого прагматичного результату.

ФК-9 - Здатність в межах комунікативних ситуацій застосувати прагматичну та міжкультурну компетенції з української, угорської та іноземної мов.

ФК-11 - Організовувати різні форми наукової, творчої, культурної та інших видів діяльності, які певним чином стосуються філології, дослідження, редагування, літературної творчості.

ФК-13 - Здатність розробляти навчально-методичне забезпечення занять з філологічних дисциплін; використовувати сучасні інформаційні технології у практиці викладання.

ФК-14 - Здатність формувати та досліджувати інформаційні потоки в сучасному мовному і соціально-культурному просторі.

ФК-15 - Здатність використовувати іншомовні інформаційні ресурси в організації науково-дослідної діяльності.

ФК-16 - Здатність розробити магістерський проект з актуальних науково-прикладних проблем галузевого розвитку.

Програмні результати навчання

ПРН-2 - Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН-3 - Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН-4 - Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН-5 - Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПРН-9 - Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПРН-10 - Збирати й систематизувати мовні, літературні, фольклорні факти, інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів (залежно від обраної спеціалізації).

ПРН-11 - Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

ПРН-16 - Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з

	<p>обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог. ПРН-17 - Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.</p> <p>Főbb témakörök / Основна тематика</p> <p>Bevezetés. A honfoglalás előtti magyar-szláv történelmi kapcsolatok között. A korai szláv-magyar nyelvi kapcsolatok következményei. A Kijevi Rusz keleti szláv lakosságának és a magyarok történelmi és nyelvi kapcsolatainak alakulása. Az intenzív gazdasági és politikai kapcsolatok hatása a Kárpát-medencébe betelepülő magyarok nyelvére. Az ukrán-magyar nyelvi kapcsolatok alakulásának kutatástörténete. A kezdetektől a XIX. század első feléig, a XIX. század II. felétől az 1950-es évekig tartó vizsgálatok, a modern nyelvtudomány vonatkozó kutatásai.</p> <p>Jövevény és kölcsönzések a magyar és az ukrán nyelvben. A magyar nyelv keleti szláv lexikai elemeinek sajátosságai, a meghonosodás folyamata, hangtani, alaktani és jelentéstani sajátosságok, a különböző szempontú csoportosítási lehetőségek. Az ukrán nyelv hungarizmusainak sajátosságai, a meghonosodás folyamata, hangtani, alaktani és jelentéstani sajátosságok, a különböző szempontú csoportosítási lehetőségek.</p> <p>Etimológiai kérdések az ukrán-magyar nyelvi kapcsolatok terén. A szó eredete, az átvételi folyamatok nyomkövetése, az átadó nyelv pontos meghatározásának problematikája. Szempontok az eredet meghatározása kapcsán. Az egyes nyelvi szinteken érvényesülő ukrán-magyar nyelvi kapcsolatok sajátosságai. Hangtani, szemantika, frazeológiai kölcsönzések.</p> <p>A kárpátaljai ukrán-magyar, magyar-ukrán nyelvi kapcsolatok sajátosságai, kutatástörténete. Az empirikus vizsgálatok lehetőségei az ukrán-magyar, magyar-ukrán nyelvi kapcsolatok vonatkozásában: az interjúk és kérdőívek alkalmazási elvei és problémái.</p> <p>A néprajztudomány tárgya és feladatai. Néprajzi alapfogalmak. A magyar néprajztudomány története. A magyarság néprajzi csoportjai, néprajzi tájegységek. Szociális kultúra.</p> <p>A magyar folklór. A folklór műfajai. Népszokások. Néphit, népi vallásosság. Népi gyógyászat. A magyarság tárgyi kultúrája. Népi építkezés, gazdálkodás. Népi táplálkozás. Népi díszítőművészet. Népviselet. Mesterségek.</p> <p>Az ukrán-magyar néprajzi kapcsolatok főbb sajátosságai és kutatástörténete. Kárpátalja néprajzi gyűjteményei.</p>
<p>A tantárgy teljesítésének és értékelésének feltételei Критерії контролю та оцінювання результатів навчання</p>	<p>A tantárgy beszámolóval zárul. A gyakorlati munkák során megszerezhető maximálisan 50 pont. A beszámolón megszerezhető 50 pont.</p>
<p>A tantárggyal kapcsolatos egyéb tudnivalók, követelmények</p> <p>Інші інформації про дисципліни (політика дисципліни, технічна та програмна забезпечення дисципліни тощо)</p>	<p>A tantárgyhoz kapcsolódó online felület:</p> <p>Google Classroom:</p>

A tantárgy alapvető irodalma és digitális segédanyagok

Базова література навчальної дисципліни та інші інформаційні ресурси

- Bárány Erzsébet 2009: *Magyar–ukrán nyelvi kölcsönhatás: hungarizmusok a magyar–ukrán (ruszin) nyelvhatáron (Irodalmi művek alapján)*. Budapest. Doktori értekezés. Kézirat.
- Bárczi Géza 1951: *A magyar szókincs eredete*. Budapest, Tankönyvkiadó, újabb megjelenés 2001. Tinta tankönyvkiadó, Budapest
- Benő Attila 2008: *Kontaktológia. A nyelvi kapcsolatok alapfogalmai*. Egyetemi Műhely Kiadó Bolyai Társaság – Kolozsvár.
- Cserniczkó István–Hires Kornélia 2003: A kölcsönzés In. Cserniczkó István szerk. *A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, 125–138.
- Erdődi József 1949: Orosz eredetű szavainkhoz. *Magyar Nyelvőr*, 73. kötet / 1949. 95–96.
- Erdődi József 1952: Szláv eredetű tükörszavakról. *Magyar Nyelvőr*, 76. évf. 6. sz. / 1952. 462–466.
- Fazakas Emese 2007: *Bevezetés a magyar nyelvtörténetbe. Nyelvi változások, a magyar helyesírás és szókincs története*. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság–Kolozsvár.
- Fodó Sándor 1973a: Szláv jövevényszók a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. *Magyar Nyelvjárások* 19. kötet / 1973, 41–52.
- Gazdag Vilmos 2018: *Segédkönyv a szláv–magyar nyelvi kapcsolatok tanulmányozásához*. Ungvár-Beregszász, RIK-U Kiadó.
- Gazdag Vilmos 2021: Szláv elemek a kárpátaljai Beregszászi járás magyar nyelvjárásaiban. Törökbálint. Termini Egyesület
- H. Tóth Imre 1991: *Bevezetés a szláv nyelvtudományba*. Kézirat. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kész Barnabás 2009: Tájak változatossága, hagyományok gazdagsága, népi kultúra. In: Baranyi Béla (szerk.). *Kárpátalja. Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja – Dialóg Campus Kiadó, Pécs – Budapest, 392–421*.
- Kész Barnabás 2015: Az ugoctai parasztporta. Hagományos építkezés Salánkon. In: Gazdag Vilmos – Karmacsai Zoltán – Tóth Enikő (szerk.): *Értékek és kihívások. A 2015. március 26–28. között Beregszászon a Nyelvi és kulturális sokszínűség Kelet-Közép-Európában: érték és kihívások* című konferencián elhangzott előadások anyagai, II. kötet (Történelem- és társadalomtudomány, oktatásmódszertan, irodalomtudomány). Autdor – Shark, Ungvár, 63–73.
- Kész Barnabás 2016: „Ruha teszi az embert” Adalékok a kárpátaljai népviselet kutatásához. In: *Közoktatás. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség lapja*, XXI. évfolyam, 1. szám, 23–26.
- Kész Margit 2019: Sok szép imádságot leírtam". Archaikus imák a szakrális népi kéziratos füzetekben Ugoctai megye magyar falvaiban. In: *Jakab Albert Zsolt – Peti Lehel (szerk.): Aranymadár. Tanulmányok Tánccs Vilmos tiszteletére*. Kolozsvár: IDEA Nyomda, 79–92.
- Kiss Lajos 1976: *Szláv tükörszók és tükörjelentések a magyarban*. Nyelvtudományi Értekezések. 92. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kniezsa István 1955: *A magyar nyelv szláv jövevényszavai I/1–2*. Budapest.
- Kontra Miklós 1981: A nyelvek közötti érintkezés néhány kérdéséről, különös tekintettel „elangolosodó” orvosi nyelvünkre. *Nyelvtudományi Értekezések*. 109. sz. Budapest Akadémiai kiadó.
- Kósa László 2001: *A Magyar Néprajz tudománytörténete* Bp. Osiris.
- Lanstyák István 2006: *Nyelvből nyelvbe Tanulmányok a szókölcönzésről, kódváltásról és fordításról*. Pozsony: Kalligram Könyvkiadó.

	<p>Lizanec Petro 1970. <i>Magyar–ukrán nyelvi kapcsolatok (A kárpátontúli ukrán nyelvjárások anyagai alapján)</i>. Egyetemi jegyzet. Az USZSZK Felső- és Szakközépoktatásügyi Minisztériuma, Uzshorodi Állami Egyetem. Uzshorod.</p> <p>Móricz Kálmán 1995: Nagydobrony. Mandátum Kiadó - Hatodik Síp Alapítvány, Beregszász – Budapest.</p> <p>Ковтюк Иштван 2007: <i>Украинские заимствования в ужанском венгерском говоре</i>. Под редакцией и с предисловием А. Золтана. Ниредьхаза.</p> <p>Михайло Тиводар. Етнографія Закарпаття. Історико-етнографічний нарис. – Ужгород: Гражда, 2010.</p>
--	--